

Onderzoek voor een betere wereld

Wetenschappelijk onderzoek moet voldoen aan veel basale eisen waaronder onafhankelijk, onderzoekend en onderscheidend; het motto van dit tijdschrift. De onafhankelijkheid, integriteit en neutraliteit van universiteiten en onderzoeksinstituten staat steeds meer onder druk van de politiek en activistische groepen die onder invloed van maatschappelijke en geopolitieke veranderingen, controversen en conflicten allerlei stringente eisen stellen die niets met wetenschap, het eigen maken van kennis, te maken hebben.

Van wie zijn de resultaten van wetenschappelijk onderzoek en wat gebeurt er met de opgedane kennis en vaardigheden van een promovendus? Dit dilemma is in Nederland de laatste jaren actueel met betrekking tot Chinese beurspromovendi. Academics ontvangen met grote regelmaat een verzoek van een Chinese student, voorzien van een excellent cv, om PhD-onderzoek te mogen verrichten. Voor alle onderzoeksgebieden moet het jaarlijks om duizenden verzoeken van Chinese beursstudenten gaan. Het kost het onderzoeksinstituut bijna niets want de Chinese overheid betaalt, naast de reiskostenvergoeding, een maandvergoeding. Wie wil er nu niet zo'n hardwerkende en intelligente 'gratis' Chinese beurspromovendus die veel publicaties en dus aanzien voor instituut en hoofdonderzoekers oplevert? In 2022 waren in Nederland ongeveer 2.000 Chinese promovendi werkzaam die voornamelijk bekostigd werden met een beurs van de China Scholarship Council (CSC) (100 in 2007; 634 in 2014).

SAMENWERKING VERSUS NATIONALE VEILIGHEID

Op 21 mei 2024 werd door een grote meerderheid van de Tweede Kamer de motie Martens-America c.s. aangenomen waarin werd gesteld dat Chinese promovendi met een beurs van de CSC geen toegang meer moeten krijgen tot gevoelige onderzoeksgebieden. Aanleiding was de constatering dat in contracten van CSC die deze studenten moeten ondertekenen, verplichtingen staan als het steunen van de Communistische Partij, het niet ontplooiën van activiteiten die tegen de belangen van China ingaan, gehoorzaamheid aan de leiding van en regelmatig rapporteren aan de Chinese ambassade. Bovendien hebben de onderzoekers verplicht een sponsor die China niet langdurig mag verlaten. Een deel van de studenten kwam in aanraking met gevoelige kennis, waarbij bleek dat China deze kennis actief probeerde te bemachtigen en er daarmee een zeer groot en reëel risico is dat Chinese onderzoekers onder druk wor-

den gezet om gevoelige kennis te delen. Diezelfde dag werd ook de motie Hertzberger c.s. aangenomen waarin Nederlandse kennisinstellingen dringend wordt geadviseerd om in gevoelige onderzoeksgebieden geen samenwerkingsovereenkomsten of andere contracten af te sluiten waarin sprake is van gedeeld intellectueel eigendom of patenteerbare ongepubliceerde kennis (knowhow) met landen waarin dit in praktijk automatisch eigendom van de staat is, zoals onder Chinees recht. Onlangs rapporteerde minister Dijkgraaf van OCW over de voortgang van het wetsvoorstel screening kennisveiligheid dat tot doel heeft het invoeren van een persoonsgerichte screening van (master) studenten en onderzoekers daar waar de risico's voor nationale veiligheid het grootst zijn. Denk aan ongewenste overdracht van sensitieve kennis en technologie die ingezet kunnen worden voor militair of ander ongewenst eindgebruik, of om in te zetten als strategisch machtsmiddel. De minister geeft aan dat de uitdaging van het kennisveiligheidsbeleid is het smalle pad te bewandelen tussen het borgen van nationale veiligheid enerzijds en het stimuleren van de voor onze kennispositie nodige internationale samenwerking in de wetenschap anderzijds.

Bij tandheelkundig onderzoek zal het toch niet zo'n vaart lopen? Er is toch geen enkele relatie met onze nationale veiligheid of overdracht van sensitieve kennis? Dat is maar de vraag. Er zijn voorbeelden te noemen zoals AI voor onderzoek naar gezichtsveranderingen voor en na een kaakosteotomie dat kan worden gebruikt voor gezichtsherkenning en onderzoek van het orale microbiom en de relatie met (corona) virussen. Het is betreurenswaardig te moeten constateren dat resultaten van wetenschappelijk onderzoek en de verkregen kennis niet vanzelfsprekend ten goede komen aan een betere wereld, maar voor eigen gewin worden misbruikt.

Prof. dr. Jan G.A.M. de Visscher,
redacteur

